

Po sedmih dneh sestopaš po svoji zadnji turi. Spuščaš se v dolino med ljudi. V naselja in kakšno mestece, ki prav tako leži med hribi. Pa vendar se spuščaš navzdol. Hodiš, a kolena ti klecajo. Noge ti drhtijo, a vse bliže si zemlji. Kakšen občutek, ko si že sestopil! Po sedmih dnevih bivanja, kot se ti zdi, v nebeških prostorih, prav v njih, si zdaj na tleh. Prej nisi imel takega občutka, kajti imel si vse na dlani, čisto sedemdnevno nebo, brez kančka oblaka, in pogled pred sabo, vse do morja, Tržaškega, Piranskega ali katerega drugega zaliva, sto kilometrov akvamarinske daljave. In sonce, nanj si pozabil; ko jutraj padejo njegovi žarki na vrhove otočkov, je videti, kot da bi jih oblačilo v barve starega zlata.

To je sestop z neba na zemljo.

Opomba: Pisatelja in pesnika **Zdravka Kecmana** iz Banjaluke je knjiga Raška Dimitrijevića K višini in tišini,

ki je izšla leta 1982 v Beogradu, tako prevzela, da je ob stoletnici avtorjevega rojstva v banjaluškem časopisu Glas srpski objavil tukaj prevedeni esej. Raško Dimitrijević, rojeni Beograjecan (1898–1988), znameniti profesor svetovne književnosti, ljubitelj glasbe in občudovalec gorá, je veliko časa preživel v slovenskih hribih in prijateljeval z Jožom Čopom. Omenjena knjiga, ki je sicer nastala že v letih 1946/47 in je imela delovni naslov Trojica na Jalovcu, je povsod po Jugoslaviji močno odmevala in je bilo prodanih pet tisoč izvodov. Predsednik planinskega društva Očnica **Peter Štiglic** je avtorju v Beogradu izročil častno plaketo kluba in zlato častno značko Planinske zveze Slovenije. Tudi leta 1938 v Beogradu objavljena »Knjiga o planini« (ki pa je v Sloveniji ni dobiti) se dogaja v Bohinju. Njegovo videnje lepega in gorah bi v Sloveniji zaslužilo večjo pozornost.

Opomba in prevod:
Milan Vogel

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

JOSIP ABRAM-TRENTAR

iz literaturne

JOŽKO KRAGELJ

Ob 125-letnici rojstva **Josipa Abrama-Trentarja** je v založništvu Ognjišča kot 5. knjiga v zbirki Graditeljji slovenskega doma v začetku letošnjega leta izšla izpod peresa **Jožka Kraglja** knjiga o življenju in delu tega duhovnika, planinca, bojevnika za pravice primorskih Slovencev in vsestranskega izobraženca. Kar je bil ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja v Zgornji Savski dolini **Jakob Aljaž** in še višje, v Ratečah, **Josip Lavtižar**, je bil v Trentu Josip Abram, rojen leta 1875 v Štanjelu na Krasu. Z dovoljenjem založnika objavljamo nekatere odstavke iz življenjepisa tega planinca klasične dobe slovenskega planinstva, ki zadevajo izključno planinstvo, kot ga je popisal največji poznavalec in preučevalec življenja in dela svojega mnogo starejšega kolega Abrama pisec knjige Jožko Kragelj, in v branje toplo priporočamo celotno delo tistim, ki jih zanimajo izviri slovenskega planinstva. (Op. ur.)

Prič se je srečal s pravimi, visokimi gorami, ko so ga po novi maši z dekretom poslali za dekana v Bovec. Presenečen je bil. V spisu »Pot na Grintavec« takole pravi: »Ko sem dobil dekret, sem se ustrašil. Nisem bil navajen gora; vedno sem se gibal, sicer najraje v prosti naravi, a le po dolinskem svetu. Dekret v Bovec me je osupnil. No, le za kratek čas, ker tukaj sem vzljubil gore in spoznal njihov čar in lepoto. Ko sem jih ogledoval, mi je padla v oko zlasti ena gora, katero je razen Kanina prvo pobelil sneg. Bil je to Grintavec, tam zadaj za Bavšico na meji med Bovcem in Trento. Trenta!«

Gore so postale njegova ljubezen. V njegovih spisih ni sledu o Krasu. Goram pa je zapel čudovite hvalnice.

Tri leta je preživel kot trentarski vikar. Trenta mu je ostala neizbrisno v spominu. Tu si je pridobil veliko

prijatelj in se je vse življenje rad vračal mednje in v svoje gore, ki jih je križem kražem prepešal, saj je poznal vse steze in bližnjice. Pozneje je zapisal o sebi: »Sam sem planinec, hribolazec, in ljubim gore iz srca. V planinah nehajo razlike, človek se z nepokvarjenim bratskim srcem bliža človeku.« Hodil je počasi, opazo-

Josip Abram-Trentar: takega so poznali župnika in planinca Trentarja vsi njegovi sodobniki.

val naravo, planinsko cvetje, potočke, skale, previse, vse mu je govorilo o veličini Stvarnika.

Ni sam želel iz Trente, zato ga je dekret še bolj prizadel kot po novi maši dekret za kaplana v Bovec. Sam je zapisal: »V oktobru 1904 me je doletela iz Gorice silno neprijetna vest, da sem premeščen v Novake pri Cerknem. Na jok mi je šlo, čeprav ga skoraj ne poznam.« Dokaz, kako so mu ostali pri srcu ti kraji, o katerih je zapisal deset let pred smrtjo:

»Trenta! Kako naj izrazim svoja čustva ob tebi? Lepa, divje lepa, strašno lepa si! V tebi sem užil najlepše dneve svojega razburkanega življenja. V tebi počivajo moje misli, ti si magnet mojih želja. Moje srce se umiri in najde zadoščenje v tvojih globokih, ozkih dolinah in v vencu tvojih nebotačnih gora. In zopet in zopet se vračam v duhu vate ter vzletavam kot orel v tvoje vrhe. In srečnega se čutim v tvojem kraljestvu, ko da prihajam domov na svatbo, in vsako leto te obiskujem ter se vzpenjam na tvoje in tvojih sosedov zračne velikane in ljubo mi je, tako milo, tako svečano, ko da bi prišel v mirno, ljubeče materino naročje, od koder si srce več ne želi...«

Leto 1905 ga je spomnilo na desetletnico Aljaževoga stolpa. Čutil je dolžnost, da to proslavi s posebno pesmico »Aljaževemu stolpu«, v kateri pravi:

*Tebi pojem slavo,
mogočni naš Triglav,
in tebi, stolp Aljažev,
pošiljamo pozdrav!*

*Ti krona si orjaku,
ti kralju si nakit,
ti tabor si mogočen,
slovenski zemlji ščiti!*

Pesmico je objavil Planinski vestnik. Podpisal se je **Trentar**.

Leta 1907 je zapustil Novake in se preselil v Bilje v Spodnji Vipavski dolini. Tam ga je presenetila žalostna vest, da se je v Trenti ponesrečil gorski vodnik **Mota**, s katerim sta bila prijatelja. Zato je leta 1909 za Planinski vestnik napisal članek »Planinskega cvetja na grob našemu Motu«.

Tudi na Zlatoroga ni pozabil. Že v Trenti, ko je prišel v stik z divjimi lovci, se je začel zanimati za pravljice in pripovedke, ki so govorile o belih ženah, belih kozah in zlatorogu. Igro je začel snovati že v Novakih in jo je v Biljah dokončal. Sprva je imela štiri dejanja. Skladatelj **Vinka Vodopivca** je naprosil, da mu je uglasbil več motivov za ženski in moški zbor. Med temi je pesem trentskih lovcev »Najlepši stan je lovski stan«. Vodopivec mu je 12. decembra 1910 pisal iz Kromberka: »Tako torej mislim, da je stvar v redu. Prepisano je, pregledano in popravljeno. Preglej pa Ti še enkrat prav gotovo ves tekst pri kompozicijah; prav gotovo! Postavi pike in vejice! Lahko se je vtihotapila kakšna napaka – da ne bo disharmonije s knjigo. Kdaj in komu daš tiskat? Informiraj me nekoliko! Srčen pozdrav! Tvoj Vinko.«

Prijateljska trojka, vsi prepričani Slovenci in narodnjaki, pa tudi prijatelji planin Josip Abram, Anton Breclj in Ciril Vuga.

Potem je bil premeščen v Obloke nad Hudajužno in Slovensko planinsko društvo je mislilo nanj tudi takrat, ko je bil tam. Potrebovali so njegovo pomoč. Dne 20. aprila 1914 mu je načelnik pisal iz Ljubljane: »Danes sem prejel iz Trente poročilo našega vodnika **Antona Tožbarja**, da je na novo izvoljeni občinski odbor prodal nemškemu društvu na Kriških Podih svet za novo kočo, in sicer 400–500 m za 300 K. Sedaj je baje župan nemški vodnik **Anton Čotov** (menda **Zorč**). Usojam si Vas o tem obvestiti, da bi se interveniralo v Trenti in ta prodaja če mogoče preprečila. Eventuelno bi se naj preglasovani občinski odborniki in drugi posestniki proti temu sklepu pritožili. Mi v Ljubljani nimamo informacij glede krajevnih razmer, zato bi bilo pač potrebno, da se z goriške strani ukrene potrebno v obrambo Kriških Podov...«

Naslednje leto, 13. oktobra 1915, pa so se mu zahvalili: »Izrekamo Vam, velečenjeni gospod župnik, za Vaše uspešno posredovanje v Trenti najtoplejšo zahvalo. Odobrujemo Vaše korake in dogovore ter upamo, da bo ta zadeva sedaj prišla v pravi tek. S prisrčnim planinskim pozdravom, načelnik **Tominišek** in tajnik **Planinišek**.«

Leta 1922 je v Mladiko napisal dolg članek »Naše planinstvo«, v katerem pove, kakšen je bil namen SPD: »Namen SPD in njenih podružnic ni bil samo v turistik kot taki, v razvedrilu; ta organizacija si je namreč stavi-la predvsem vzvišeno nalogo, ustavljanje, zajezovati tuj,

zlasti nemški vpliv po naših deželah, po naših planinah. Tujec se je šopiril po njih, bil je po naših gorah malone neomejen gospodar. Vse planinske kočice so bile izključno nemške, vse izdelane poti in zaznamovane steze nemške, povsod so bile le nemške table, nemški napisi, povsod nemški in tuji turisti, tuja govorica – in Slovenec je bil na lastni zemlji – tujec. Slovensko planinsko društvo je s svojimi podružnicami dalo našim prelepim planinam kmalu drugo lice in v malo letih spet prvotni značaj – slovenski.«

Ker se je zavedal, kam smo padli, je pozval vse planinske podružnice na Goriškem in Tržaškem: »Trebalo bi pa, da bi se vsa omenjena društva takoj zbudila iz spanja ter začela spet krepko delovati, da se ne zbudimo v dolini, ko bo že velik dan in bodo drugi že na planini.«

S člankom »Planinski cvet« je v Mladiki hotel zapeti hvalnico planinam in planinskemu cvetju. Čim bolj je pritiskal tujec v deželo, tem bolj je hrepenel po gorah, kjer je bilo vse tako čisto in neomadeževano. Zato je zapisal: »Pozabil sem na svet, na doline, ljudi – na vse... Okrog mene je vse oživilo in z očmi, s katerimi nisem še nikoli gledal, sem uzrl v teh sončnih višinah nov svet, po katerem sem vedno hrepenel, ker mi je o njem ljubka pravljica govorila o deveti deželi in si mi ga ti zdaj odkril, ljubi planinski cvet...«

In prav planine so bile vzrok, da je okusil pelin, ki ga je začel tujec deliti našim ljudem. Ko se je leta 1923 vračal s Triglava, ga je zajela nevihta in je pohitel v Bohinjsko Bistrico, da se je vrnil z vlakom v Podbrdo. Tam pa so ga ustavili in ga do skrajnosti ponižali. Vsega so pregledali in pretipali. S sabo je imel dve knjigi, ki sta postali »corpus delicti«. Obtožili so ga, da je hotel širiti propagando proti Italiji. Šlo je tako daleč, da je pre-

Znameniti dr. Julius Kugy je imel o Josipu Abramcu same pohvalne besede.

fektura zahtevala od Ordinariata, naj ga odstrani s Sv. Lucije, ker je nevaren element.

Prijatelj dr. **Anton Breclj** se je Josipa Abrama spominjal takole: »Bil je zgleden duhovnik, ki ni nikogar odbijal, pač pa vse pridobival, najrajši najbolj zapuščene in zanemarjene. Prav posebno je ljubil mladino; vzgajanje v šoli in izven nje mu je bila prava srčna zadeva... V Trenti se je navdušil za naše gore in je zanje gorel do smrti. Postal je znan kot pionir Slovenskega planinskega društva, ki je po Triglavskem pogorju na goriški strani ustanavljal postojanke, delal pota in reševal vrhove pred grabežljivim tujcem, prav tako kakor njegov prijatelj dovški župnik Jakob Aljaž na kranski strani. V zapiskih SPD v predvojni dobi se blešči Abramovo ime in požrtvovalno delo.«

SKRITKI KOTIČKI NEOPISNO LEPEGA GORSKEGA SVETA

OBLJUBLJENA DEŽELA SMEHLJAJA

ARNOLD LEŠNIK

Najin stan sva poiskala že v petek zvečer. Kljub trdi temi to ni bilo posebno težko, saj nisva bila tukaj prvič. Pot mimo pustega planinskega doma in dalje skozi temen gozd naju je po urah naporne hoje pripeljala naravnost v obljubljeno deželo. Polni nahrbtniki pred hišo tete Majde so ostali samo še pozabljeno trpljenje. Na hitro sva povečerjala in nemalo preznojena, stiskajoč se na ozki postelji v zgornjem nadstropju, padla v nemiren spanec.

KOT SANJE

Že zgodaj zjutraj sva vstala in se s popolno plezalno opremo podala v odročno steno. Tukaj ni ekstremno dolgih ali ekstremno težkih smeri. Je mir in sproščenost. Ljudje so redek pojav in slaba volja tudi. Idila je v veliki meri všteta v ceno, ki sva jo plačala, da sva po pravi poti prišla v ta raj. Smeri so samoti primerno

zaraščene in redki klini prav nemarno rjavi. Skala je dobra, čeprav razširjena notranja zavest ne potrebuje dobre skale. Žal sva prihitela v deželo smehlajja v oklepih civilizacije. Nepotreben balast nama dodobra greni žitje z naravo. Doma sva že ves teden razmišljala, kako bova preplezala čimveč smeri; le za eno ali dve kratki pleži se pač ne splača prihajati v te odročne kraje. Kakšna zmota! Še ko v prvem raztežaju hitim strumno navzgor, že razmišljam o naslednji smeri. Res je lepo, si pravim, in potem bova še eno in še eno. Kakšna nemurnost! Kakšno bedno hlastanje za novimi in novimi dosežki! Tipična bolezen zahodne kulture. Vse ženske tega sveta te ne morejo zadovoljiti, če v eni ne najdeš jutranje zarje. Ni ga denarja, s katerim bi si lahko kupil zdravje ali mladost, ljubezen, srečo, veselje. En sam grabež in nič drugega. Koliko planetov potrebuje današnji človek za srečo? Koliko veselij?

Nekaj se premakne v meni. Moj bog, kako diši ta zrak! Pobožam nebo. S prsti vpijem pogumne bilke v drobni